

Kiszombor Nagyközség Polgármesterétől

6775 Kiszombor, Nagyszentmiklósi u. 8.

Tel/Fax: 62/525-090

E-mail: ph@kiszombor.hu

Üsz.: 22-57/2018.

Tárgy: Tájékoztató Kiszombor építészeti örökségéről – helyileg védett épületek

Kiszombor Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete

KISZOMBOR

Tisztelt Képviselő-testület!

Kiszombor építészeti örökségei között a műemlékileg védett épületek mellett helyileg védett épületek is találhatóak, melyek jelenlegi állapotát az alábbiakban foglaltuk össze:

Közintézmények és egyéb épületek

1. Általános Iskola (Móricz Zsigmond u. 4., hrsz.: 1154)

Egykori elemi népiskola. 1900-ban építette a község, majd 1901-ben államosították. A földszintes eklektikus épület bejárata fölötti hangulatos toronyépítményt egy későbbi átalakítás során lebontották. Az épület tetőszerkezete a 2000-es évek elején felújításra került. Az önkormányzat által biztosított pénzügyi keretből 2010-ben az épület homlokzata is teljes felújításon esett át, homlokzatfestés, nyílászárócsere történt, valamint visszaépült a korábban lebontott toronyrész. Az épület megőrizte korábbi formáját.

2. Általános Iskola (Óbélai út 6., hrsz.: 1144/7)

A XX. század ötvenes éveiben épült szocialista-realista stílusban. A hangulatos, emeletes, magastetős épület a falukép meghatározó eleme. Az épületet szintén önkormányzati finanszírozással 2010-ben felújították, tetőhéjazat csere, nyílászáró csere, és lift beépítés történt. Az épület megőrizte a korábban kialakított karakterét.

3. Vegyes hasznosítású intézmény (Rákóczi Ferenc u. 8, hrsz.: 670/3)

A két világháború közötti időszak jellegzetes építménye, az 1920-30-as évek Klebersberg-féle iskoláival rokon építészeti kialakítású. Az épület nagymértékben károsodott, ezért jelenleg az önkormányzat terveiben szerepel az épület felújítása, amiben ezt követően a bölcsőde kerül kialakításra a jelenlegi igényeknek és elvárásoknak megfelelően, nagyobb létszámra tervezve. A felújítási munkák során új tetőfedés kerül a jelenlegi pala helyett, de az épület jellege eredeti formában megmarad.

4. Vegyes hasznosítású intézmény (Nagyszentmiklósi u. 7., hrsz.: 1154/7)

Eredetileg földszintes eklektikus épület, amelynek egy részét egy későbbi átépítés során a emeletessé alakították, díszeitől jórészt megfosztották. Az épület tetőhéjazata átrakásra került az állagmegóvás érdekében. Jelenlegi formájában az épület nagyon elhanyagolt, az alsó részén kereskedelmi egységek nyertek elhelyezést. A korábbi tervek alapján az önkormányzatnak, mint tulajdonosnak szándékában állt az épület felújítása, de pénzügyi fedezet hiányában ez nem

valósult meg. Amennyiben lehetőség van az épület felújítására, a homlokzati díszítés megőrzésére kell törekedni.

5. Malom (Mező u. 64., hrsz.: 75/5)

Jellegzetes, nyerstégla homlokzatú ipari épület. Építése a XIX-XX. század fordulójának környékére datálható. A kétemeletes, nyeregtetős építmény oromfalait változatos téglakötésekkel díszítették. Az épület nagyon elhanyagolt állapotban van, nyílászárói ki vannak törve. Az elmúlt évben mezőgazdasági termékek csomagolására használták, nemrégiben elektromos bekötést létesítettek az ingatlanra. Az épület jelenleg eladó, a tulajdonos nem hasznosítja, így az beázik, és ezért záros határidőn belül az épület szerkezete károsodni fog.

6. Malom (Óbébai út 61., hrsz.: 875/4)

Jelenleg mezőgazdasági termékek tárolására és eladására hasznosítják, az elmúlt 10 évben kisebb javításokat végeztek a tetőszerkezetén, így az épület a jelenlegi formájában nem károsodik, állékonysága biztosított.

7. Művelődési ház (Szegedi u. 13., hrsz.: 25)

A XX. század ötvenes éveiben épült „szoc-reál” stílusban. Utcai homlokzatának monumentalitásra törekvő, portikuszos kialakítása a falu központjában található klasszicista műemlékeket idézi. Az önkormányzat 2015-ben kezdte meg az épület teljes külső-belső felújítását, amely több lépcsőben magában foglalta a tetőhéjazat és a burkolatok cseréjét, a mozgáskorlátozott WC kialakítását, illetve az emeleti rész is hasznosításra került.

8. Óvoda (József Attila u. 19., hrsz.: 11)

Zártsorúan épült, földszintes, eklektikus épület. Utcai homlokzata máig őrzi eredeti formáját, melyet 2017-ben önkormányzati beruházás keretében hőszigetelést kapott, amely eredeti formájában mutatja a korábbi díszítő elemeket, valamint a konyharész is megújult. Az épület komfortfokozatának javítása érdekében napelemek kerültek elhelyezésre a tetőre, amelyek azonban nem változtatják meg az épület jellegét.

9. R.k. templom (Szt.István tér, hrsz.: 1152)

1910-ben épület neoromán stílusban az 1777-ben felszentelt barokk templom helyére. A körtemplom műemléki helyreállítása során liturgikus terét átalakították és az addig szentélyként szolgáló rotundát leválasztották az épületről. 2017-ben az épület tetőhéjazatát, a korábbi pala helyett kisméretű hódfarkú cseréppel fedték le, továbbá a homlokzat is felújításra került. Az épület műemléki védelem alá került.

10. R.k. plébánia (Móricz Zsigmond u. 2., hrsz.: 1153/2)

A barokk eredetű plébániaház a falu egyik legöregebb építménye, így annak ellenére érdemes a védelemre, hogy jelenlegi állapota – a sok átépítés után – nem sokat árul el koráról. Felújításakor az eredeti nyíláskiosztás és színezés visszaállítása indokolt. Az épület homlokzatának festése 2016-17. évben megtörtént.

11. Rónay-kripta (temető, hrsz.: 886)

Centrális elrendezésű, neoromán épület, nyolcszögű kupolával. A pusztulófélben lévő épület védettségének megszüntetésre korábban eljárás indult, de mivel ehhez a képviselő-testület nem járult hozzá, a védettség megmaradt és ezt követően a műemlékvédelmi hatóság az állagmegóvási munkák elvégzéséhez szükséges terveket készítet, mely folyamat 2017. évben megkezdődött. Várhatóan a tervek elkészülte után a hatóság intézkedést tesz a helyreállításra. Az épületegyüttes 2011-ben műemléki védettséget kapott.

12. Vasútállomás (hrsz.: 212/10)

Ún. svájci stílusban épült, domináns faszerkezetekkel. A településképet és a Kiszomborra való megérkezés élményét meghatározó hangulatos épület, környezete azonban rendkívül sivár. Az épület peron része károsodott, ez ügyben hatósági eljárás indult, melynek során a hódmezővásárhelyi építésügyi hatóság kötelezte a MÁV Zrt-t, hogy a tartópilléreket erősítse meg. Ezeket a munkákat ideiglenes jelleggel a kötelezett elvégezte, azonban az épület helyreállítása végleges jelleggel az eredeti állapotnak megfelelően még nem történt meg.

13. Zubán-kripta (temető, hrsz.: 887)

A kripta vélhetően a XIX. század közepe táján épült. A kápolnaszerű épület félköríves szentélyű, igényes szobrászati díszítéssel. Jelenlegi formájában állékony, a következő időszakban homlokzatfestés, illetve kisebb javítási munkák végzése válik szükségessé.

Lakóházak:

1. Ady Endre u. 7. (hrsz.: 1188)

A földszintes, zársorú gazdaház a XIX. század végén épülhetett, eklektikus stílusban. Alá van falazva, homlokzata felújítva, karbantartott épület.

2. Csatorna u. 3. (hrsz.: 1140)

Eklektikus-neobarokk elemekkel díszített lakóház. A hattengelyes homlokzatot enyhén kilépő középrizalit teszi mozgalmassabbá. Az épület jó állapotú, eredeti díszei megőrizve, a homlokzata felújított.

3. Csatorna u. 5. (hrsz.: 1139)

Az Ady u. 7. számú épülethez nagyon hasonló, földszintes, zársorú gazdaház. A Csatorna u. 3. számmal szép utcaképet alkot. Az épület jó állapotú, eredeti díszei megőrizve, a homlokzata felújított.

4. Csatorna u. 11. (hrsz.: 1136)

Jellegzetes Makó környéki, csanádi lakóház. A fésűs beépítésű épület toldott tornácát az utca felől magas attika koronázza. A homlokzatot az eklektikus stílus jellemző tagozatai díszítik. Beüvegezése előtt rendkívül harmonikus összképe lehetett a boltíves udvari tornácnak. A fém nagykapu és az ablakredőnyök jelentősen rontják az összképet. Az épületen lévő folyosó kapuja be van falazva, a homlokzati vakolat fel van nedvesedve, felújítás szükséges, az épület egyéb díszei változatlanok.

5. Ladányi u. 6. (hrsz.: 1209)

Kőporos homlokzattal épületen, az ablakok csempével vannak körberakva. A homlokzati fal eredeti formája változatlan a csempeburkolat viszont rontja az épület összképét.

6. Makói u. 9. (hrsz.: 123)

Kissé nyomott homlokzati arányú földszintes, eklektikus épület a XIX. század végéről. Az épület homlokzata elhanyagolt, a színe megkopott. A homlokzat teljes felújítása során a színek és a mellette lévő épületek összehangolása szükséges.

7. Makói u. 11. (hrsz.: 124)

Zársorú, földszintes eklektikus lakóház a XIX. század végéről. Karbantartott, jó állapotú épület, hűen tükrözi korát.

8. Makói u. 15. (hrsz.: 125/4)

Villaszerű neobarokk lakóház a XX. század első harmadából. Utcával párhuzamos gerincű manzárdtetején díszes felépítmény látható. Karbantartott épület szép homlokzattal, az oldalkert felőli előtető viszont rontja az épület arculatát.

9. Móricz Zsigmond u. 8. (hrsz.: 1168)

Eklektikus és szecessziós elemeket egyaránt felmutató lakóház a XIX-XX. század fordulójáról. A bütühomlokzathoz ragasztott tornácot magas attika takarja az utca felől. Szépen felújított homlokzat.

10. Óbébai u. 5. (hrsz.: 541)

Jellegzetes csanádi attikás lakóház csúnyán átalakított homlokzattal. A homlokzat festése szükséges.

11. Óbébai u. 16. (hrsz.: 1124)

A lakóépület tetőhéjazata felújítva, az épület homlokzata megfelelő. Az oldalkertben egy teljesen puritán, de nagyon hangulatos üzlethelyiség található.

12. Óbébai u. 18. (hrsz.: 1126)

Eklektikus-neobarokk lakóház a XX. század eleje tájáról, befalazott, magas attikás bejárattal.

13. Szegedi u. 10. (hrsz.: 520)

A XIX. század eklektikus paraszt-polgári építészetének minden erényét megcsillogtató lakóház, az épület felújítását megkezdték. Teljes homlokzatfelújítás az eredeti díszek megtartása mellett szükséges.

14. Zöldfa u. 8 (hrsz.: 579)

Kiszombor egyik legértékesebb lakóháza, mind építészeti, mind történeti, irodalomtörténeti szempontból. Az épületben, melynek tornáca az előkerten át kifut az utcáig (kuriózum a magyar népi építészeti anyagban), lakott egy ideig József Attila, mint béreslegény. Hasonló tornácmegoldás nyomai figyelhetők meg a mára teljesen átalakított Zöldfa u. 20. sz. lakóházon. Az előkert előtti kerítés elbontásra került, így az emléktábla is jól látható és megközelíthető.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a településen lévő helyileg védett épületek, legyenek azok akár középületek, akár lakóházak, viszonylag jól karbantartott állapotban vannak, többségük felújítása az eredeti állapot megőrzése mellett megtörtént. Az önkormányzat tulajdonában álló műemléki, illetve helyi védettség alatt álló épületek teljeskörű felújítása szintén megtörtént, illetve folyamatban van, így ezen épületek jellege és állapota kitűnik a többi épület közül. Ezeknek az épületeknek a felújítása a rendelkezésre álló pályázati pénzeszközök felhasználásával történt meg, egyedül a Rónay kastély hasznosítása várat még magára, melynek hasznosítása után az épület felújítására is várhatóan sor kerül.

Azon épületek esetében, ahol a felújítás még szükséges, a településképvédelméről szóló 33/2017.(XII. 13.) önkormányzati rendeletben foglaltak figyelembe vétele alapján kell eljárni.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy az előterjesztést megtárgyalni és döntését meghozni szíveskedjen.

Kiszombor, 2018. április 19.

Tisztelettel:

**Szegvári Ernőné
polgármester**

Tárgy: Tájékoztató Kiszombor építészeti örökségéről – helyileg védett épületek

/2018.(IV. 24.) KNÖT h.

HATÁROZATI JAVASLAT

Kiszombor Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete megtárgyalta és elfogadta a Kiszombor építészeti örökségéről szóló tájékoztatót.

A határozatról értesül:

- Szegvári Ernőné polgármester
- Dr. Kárpáti Tibor jegyző
- Irattár